

Geir Winje

Islam og kristendommen

Når islam settes på dagsordenen i norske medier, er det ofte med søkelys på hvor annerledes den muslimske verden er i forhold til den vestlige, kristne kulturkretsen vi kjenner som "vår". Vi glemmer fort at en individuell rettighet som ytringsfriheten ikke er en kristen oppfinnelse, men er basert på en humanistisk idé. Det underkommuniseres ofte hvordan kristendommen og islam - tross mange ulikheter - i bunn og grunn er to svært like religioner.

Dette tematiseres blant annet i Oddbjørn Leirviks nye bok *Islam og kristendom. Konflikt eller dialog?* (Pax 2006), der også historien om de to religionenes dialog- og konfliktfylte sameksistens trekkes opp. Det samme tas opp i historiske romaner som Gilbert Sinoué: *Safirboken* (Pax 1997) og i filmer som *Kingdom of Heaven*.

Felles for kristendommen og islam er troen på én Gud. Selv om kristne dogmer opererer med en treenig Gud, ligger det - nettopp i treenighetslæren - at Gud er én. I islam er læren om Guds enhet så grunnleggende at sure 112 - et kort kapittel i Koranen, der Guds enhet poengteres svært tydelig - sies å utgjøre en tredel av hele Koranen. Denne monoteismen deler kristendommen og islam med jødedommen, der den først ble formulert. De tre religionene kan derfor ses på som søskenreligioner, og det bør i prinsippet ikke være noe i veien for at tilhengere fra alle tre kan be sammen.

En naturlig konsekvens av begge religionenes opphav i Midtøsten og deres tro på én Gud er en relativt sett felles forståelse av profeter. Islam opererer med en profetrekke som omfatter en mengde personer som det også fortelles om i jødernes Tanak (de kristnes gamle testamente): Adam, Noa, Abraham, David og mange flere. Særlig Abraham har fått en sentral plass innenfor islam, som et eksempel på lydighet mot Gud. Abraham har status som stamfar for jøder så vel som for muslimer, og kan derfor forstås som en samlende person. I Romerbrevet tolker Paulus Abraham som de kristnes stamfar - riktignok med troen, og ikke den naturlige avstamning, som forståelsesnøkkel. Ved siden av Abraham kan Jesus forstås som en samlende og felles person, i det han har status som profet i islam og som Guds egen sønn i kristendommen. Jesus er ifølge Koranen så vel som Det nye testamente født av en jomfru, og han gjorde ifølge begge religioner undre og kraftige gjerninger. Koranens fortelling om Jesus inneholder på sett og vis flere overnaturlige trekk enn fortellingen om Muhammad. Blant annet fortelles det ofte at han gjorde leirfugler levende, et motiv vi også finner i kristne legender og i det apokryfe Tomas' barndomsevangelium.

Ikke bare profeter, men også engler, står sentralt i både kristendommen og islam. De har til dels like navn og relativt like funksjoner, selv om englelæren kan synes noe mer systematisert i islam enn i kristendommen. Også dommedag er i felles fokus for tidlig kristendom (Det nye testamente) og islam (Koranen).

Historisk kan vi si at islam har videreutviklet mange elementer i den kristne religionen - i tillegg til de ovennevnte også troen på at religionen er universell, at den ved misjon skal spres til alle folkeslag. Ser vi mindre historisk, men mer dogmatisk på det hele, kan vi med islam si at kristendommen (så vel som jødedommen) er ufullkomne forløpere for den fullkomne religionen islam. Eller vi kan med kristendommen si at islam er en avart av kristendommen med en ufullkommen forståelse av Jesus. I dag bør vi kanskje si at de to religionene er søskenreligioner som bør møtes i dialog. Med dialog menes lyttende samtale, der hensikten er å lære av hverandre og ikke konkurrere.

Hvordan ser så kristendommen på Muhammad, den desidert viktigste personen i islam, og den eneste som - ved siden av Gud selv - nevnes i trosbekjennelsen? Her er historien full av triste eksempler på det motsatte av dialog, noe Leirvik også gjør rede for i sin nye bok. Den første kristne som responderte på Muhammads budskap var ifølge muslimske fortellinger den kristne Waraqa ibn Nawfal, som ved siden av Muhammads hustru Khadija var den første til å anerkjenne den åpenbaringen Muhammad mottok. Fra kristne kilder vet vi derimot at en mann som Johannes fra Damaskus på 700-tallet karakteriserte Muhammad som en kjetter, først og fremst fordi han forkynte at Jesus var skapt av Gud og derfor ikke identisk med Gud. Det samme synet hadde - uten sammenligning for øvrig - blant annet nestorianerne i oldkirken og Jehovas vitner i dag. Johannes fra Damaskus' syn på Muhammad har siden vært rådende blant kristne, men iblant ble det tilspisset og gjort mer polemisk. Noen så Muhammad som en voldelig livsnyter, jfr. Koranens skildringer av hellig krig og et paradys med jomfruer og vin. Andre så ham sågar som Antikrist.

De siste 100 årene har tonen heldigvis blitt en annen, selv om fiendebildene fremdeles rår i mange kristne miljøer. Et av de klareste uttrykkene for aksept - om ikke av islam som fullt ut likeverdig med kristendommen, så i det minste som en søskenreligion - finner vi i et dokument fra den katolske kirken (fra det annet vatikankonsil). Etter en lengre tekst

som karakteriserer islam på en positiv måte - selv om ulikhetene mellom de to religionene også anerkjennes - sies det til sist:

Om det i tidens løp har vært tallrike stridigheter og meget fiendskap mellom de kristne og muslimene, så oppfordrer dette hellige kirkemøte alle til å glemme det som har vært, til oppriktig å øve seg i gjensidig forståelse og til i fellesskap å forsvare og fremme den sosiale rettferdighet, de etiske verdier, freden og friheten for alle mennesker.